

שולחן ערוך	שולחן ערוך	שולחן ערוך	שולחן ערוך	שולחן ערוך	שולחן ערוך	שולחן ערוך
יום	יום	יום	יום	יום	יום	יום
שבת	כ"ט	כ"ז	קטו	הורה	תעג תעד	ש"ה/א
א	א'	כז:	קטז	ק"ט.	תעה תעו	ש"ה/ב
ב	ב'	כה.	ק"ז	ק"ט:	תעו תעה	ש"ה/ג
ג	ג'	כה:	ק"ח	ק"ב.	תעט תפ	ש"ה/ד
ד	ד'	כט.	ק"ט	ק"ב:	תפא תפב	ש"ה/ה
ה	ה'	כט:	ק"ב	ק"בא.	תפג תפד	ש"ה/ו
ו	ו'	ל.	ק"בא	הורה	תפה תפו	ש"ה/ז

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

469 | פרשת במדבר | כ"ט אייר תשפ"ו

דבר המערכת

יחד עם כל בית ישראל אנו מבכים מרה את השבר הגדול בהסתלקותו של שר התורה ואביר הרועים מופלג בחסידותו ופרישותו ובעוצם ענותנותו הגאון הגדול רבי דוד מיכאל שמידל זצוק"ל. או לנו כי השברנו.

בעיצומה של מלחמת הקיום בה נאבקת היהדות החרדית בארץ הקודש על נפשה, אבד קברניט נאמן זה שעמד בעוז ותעצומות בראש כל מערכות הקודש, אהה, איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה.

איש האמת היה, לא חת מפני כל, ורק דעת התורה הצרופה היא שהיתה נר לרגליו בכל שבילי המלחמה, בתמימות ופשיטות ניהל את כל המערכות הסבוכות, כאשר כל הנדון הוא 'אם יש בזה כבוד ה' יתברך אם לאו' ותו לא, רחוק כמטחווי קשת מכל ריח של כבוד חנופה או איזה ריווח ושום חשבון גשמי כלשהוא.

לצד הרבצת תורה ביגיעה עצומה ובפרישות מופלאה, נתן לבו ונפשו והפקיר עצמו עשרות בשנים למען שלימות מנוחתם של ישיני עפר בארץ הקדוש ובכל העולם כולו, בשליחותם של גדולי דור העבר נבג"מ, כמו כן התמסר רבות להצלת בית העלמין העתיק באומאן מקום מנוחת רבינו הקדוש מברסלב זי"ע, אשר כידוע הפליג מאד בקדושת בית החיים הלזה וביקרת ערכם המופלא של רבבות הקדושים שמסרו נפשם על קדושת השם הטמונים שם. לפני כשלושים וחמש שנה היטלטל לשם יחד עם זקני אנ"ש בעת גאולת בית החיים להציב את גדויו ולפעול רבות לשיקומו, וכך גם לאורך השנים נתן לבו ונפשו במסירות נפלאה להגנת הקדושים אשר בארץ המה הטמונים שם. גדול כים שברנו מי ינחמנו, אך זאת תהא נחמתנו, שגם שם יעמוד וישמש בתפילה לנורא עלילה, להמליץ טוב בעד החיים המתים, ולהחיש גאולה לעם סגולה.

העורכים

וישמנו קראת בשמך

ידי זה לגדולה מופלגת, לעומתו החכם לא האמין שהמלך יחפץ לדבר עם מרוחק שכזה ותמה לעצמו: "מה אני, שהמלך ישלח אחרי, הלא מלך כזה שיש לו ממשלה וגדולה כזו ואני שפל ונבזה כנגד מלך גדול ונורא כזה, ואיך יתיישב זאת בדעת שמלך כזה ישלח עבור שפל כמוני?!", ומכח זה הגיע למסקנה האינמה לכפור במלך ה"י.

ורבאר"נ (בחכמה ותבונה, יא-ב) מבאר שהכונה לנתינת התורה הקדושה 'מכתב אלוקים' בהר סיני, שבני ישראל האמינו ואצו מיד לקבלה ועל ידי זה עלו והתעלו כל כך, ולעומתם אומות העולם התחכמו ולא האמינו שהתורה הגבוהה מיועדת לשפלים ומזוהמים שכמותם, ועל ידי זה הפסידו הכל.

אנו עומדים בעיצומו של מבחן זה, חלישות הדעת ורפיון ידים מתוך ענווה פסולה שאנו לא מסוגלים ומיועדים לקבל את ספעי התורה שנשפע מחדש בימים אלו, מכיון שאנו שפלים ופחותים מדי, היא עצמה סיבת ההפסד, עלינו להתאזר בעזות דקדושה שהיא עיקר נקודת ה'נעשה ונשמע' שמזכה אותנו במתנת התורה ולבוא בעוז לקבל את התורה. וכה אומר רבי נתן (בלקוטי הלכות, מתנה ה-לב) "יש מי שאינו מתעורר כלל לעלות מירידתו, ויש שמתעורר קצת, אך מריבוי הירידות שעוברים עליו הרבה נפלו, על כן צריך שתדע שצריכים להתחזק הרבה ועקשנות גדול בלי שיעור, שכל זה הוא בחינת עזות דקדושה שמקבלים על ידי שמחה בשמשך מבחינת נעשה ונשמע".

ומה עצומה היא ההתחזקות אותה משמיעה לנו פרשתנו הקדושה שה' יתברך ציווה למנות את ישראל דוקא בעתות ירידה, בצאתם מטומאת מצרים ואחר חטא העגל כדי לעורר חיבתם (כמו שהביא רש"י מיד בתחילת הפרשה) כדי שיהיו מעתה מנויים וספורים בחשבון הקדושה לכל יאבד עוד אחד מהם. התורה ציווה להזכיר במנין זה את שמו של כל אחד: "שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם וגו' במספר שמות", ורבי נתן (בלקוטי הלכות, סבחי"ט טי) מאיר עינינו בלימוד עצום על משמעות דבר זה: "כי צריכים להודיע להטוב הכבוש שמו דייקא, שהוא כלול בשם ישראל, כי כל זמן שזוכר הטיב שמו, עדיין בקל יכולים להוציאו משם, ועיקר השכחה, מה ששוכח הטוב מעלתו הוא, מה ששוכח את שמו, כי עיקר השם הוא ששרשו שם ה', ומי שמזכיר עצמו בכל פעם ששם ישראל נקרא עליו אף אם הוא כמו שהוא, כי אפילו פושעי ישראל כל זמן ששם ישראל נקרא עליו שנקרא 'פושעי ישראל' יש בו התפארות פרטי, ומי שמזכיר עצמו בזה בכל פעם, בקל יוכל לשוב לה' יתברך, כי אין הטוב שלו שוכח מעלתו לגמרי, מאחר שזוכר עדין ששמו ישראל אשר כל העולמות נבראו בשבילנו".

המשך בעמוד ד'

'איך ניגשים לקבלת התורה...', לב יודע מרת נפשו כמה רחוק הוא, עד כמה כל המדות והתאוות הרעות עדיין בווערות כאש ועד כמה לבו אינו ברוטתו. היכן היא הטהרה והקדושה הנצרכים כדי לזכות לתורה, מה עמוקה היא גלות נפשו. האם יש לו תקווה להכלל בקדושת שער החמשים הנפתח ביום הקדוש הזה...

אנו נמצאים בעיצומו של מבחן מכריע, מבחן שייקבע את עתידנו הרוחני בשנה הבאה, הוא שייגרם לפתוח לנו את חמשים שערי התשובה ואת הרחמים הגדולים הנשפעים בחג השבועות, והוא שייכריע את הכף לזכות ביום הדין של הנשמה [ראה בשלה"ק (מס' שבועות, נר מצוה ט) בשם ה'תולעת יעקב'].

מהו מבחן זה? האם אנו מוכנים להתחזק ולהתרום מחדש מול כל המכשולות והנפילות שנפלונו, או שחלילה נרפה ידיים, האם אנו חדורי עוז להתחיל מחדש ולהלחם על אף כל המכות העצומות שנוקבל ח"ו או שאנו מיואשים כבר. רק מי שמוכן להתחזק בכל מצב זכאי לקבל את התורה, זהו המבחן וזהו התנאי.

רבי נתן מביא בשם הזוהר הק' שעומר השעורים אליו אנו סופרים את הימים עד מתן תורה הוא כעין מנחת סוטה שהיתה אף היא משעורים ותכליתה לבדוק את הנאמנות, ואף עומר השעורים וימי הספירה הינם 'בדיקו דאשת חיל', כלומר, ימי מבחן על נאמנותנו לבוראנו, הנאמנות אינה נבחנת בימי הארת פנים והצלחה, אלא דוקא בימי ירידה, האם אנו מוכנים גם בימי הסתרה ונפילה 'להניח את העומר' ולהכריז נאמנות בכל צד שנתרחקנו אליו, שאף על פי כן ה' יתברך נמצא עמנו גם שם, ולהתחזק בתפילה ועצקה לחהתקרב אליו. מי שמוכן לכך עבר את המבחן בהצלחה והוא כלי מוכן לקבל את התורה.

וכך הם דבריו הבעורים (בלקוטי הלכות, פסח ט-כא): "כי זה עיקר הבדיקה והנסיון של כל אחד מישראל כשבא לטהר את עצמו מזוהמתו, אם יכול לעמוד בכל מה שיעבור עליו שתמיד יתחזק בהשם יתברך ולא יפול משום דבר בעולם, כי יאמין תמיד כי מלא כל הארץ כבודו ויהיה איך שיהיה אל יסתיר פניו מהשם יתברך מלהשתוקק אליו ומצעקה ובקשה ותחנונים, כי הרבה הרבה צריך לעבור על כל אחד לפי מדרגתו, ועל כן עיקר ההכנה לקבלת התורה, הוא על ידי העומר שעורים, שעל ידי זה מתחילים להמשיך הארה הזאת של הדעת, לידע ולהודיע ולהוודע כי מלא כל הארץ כבודו ואפילו בתכלית הזוהמה והגשמיות בבחינת עומר שעורים, גם שם יכולין לגלות כבודו יתברך".

רבינו הקדוש מספר (ספורי מעשיות ט') שהמלך שלח איגרת לקרוא לתם ולחכם, התם שמח מיד ורץ אל המלך ועלה על

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמידיו

הזמין פמה פְעָמִים רַבִּי אַבְאֵלָה אֶת רַבִּי מְנַדְלֵי לִיטְוֹאק לְסַעַד אֶצְלוֹ אַרְוַחַת עֶרְב, וּבְכֵן פְעַם דְּחָהוּ. פְעַם כְּשֶׁהַפְּצִיר בּוֹ מֵאֵד, נִעְנָה לוֹ רַבִּי מְעַנְדְלֵי וְאָמַר: "תִּבְיִנוּ, כְּשֶׁבִטָּן זֹאת אוֹכְלֵת מֶרְק, אֵינּוּ רוֹצֵה כְּבֹר לְקוֹם אַחַר כֵּן בְּחֻצוֹת. וּמִשּׁוֹם כֵּן, נִמְנָע אֲנִי מִלְּאָכֵל סְעֻדוֹת בְּעֶרְב". "פֶּאֶרְשֵׁיטִיט, אַז דָּאס בֵּייכאַלע עֶסֶט אַ יוכאַלע, ווִיל זֵי שׁוִין קִיין חֻצוֹת נִישְׁט אויפְשְׁטִיין".

(שיח שרפי קודש)

לתגובות והערות 3323796@gmail.com ניתן לקבל את הגיליון באימייל מדי שבוע

הדל"נ 6:53 • נץ ההמה 5:37 • מוזק"ש 8:16
צאת השבת 8:10 • צאה"ש לר"ת 8:47

וַיֵּאֱמִינוּ בֵּה' וּבַמְּשֶׁה עֲבָדוּ! (ה)

והרי אחת מהדרכותיו בענין זה:

"יחשוב שהבורא מלאו כל הארץ כבודו ושכינתו תמיד אצלו, והוא דק מן הדק, והוא אדון כל המעשים שבעולם, והוא יכול לעשות כל מה שאני אפופץ, ולכן אינו יפה לי לבטוח אלא רק בו יתברך. ויחשוב: כמו שמסתכל על דברים גשמיים, כן מסתכל בשכינה שהיא אצלו ... ויהיה תמיד בשמחה, ויחשוב ויאמין באמונה שלימה שהשכינה אצלו ושומרת אותו, והוא מסתכל על הבורא יתברך, והבורא יתברך מסתכל בו. והבורא יתברך יכול לעשות כל מה שהוא רוצה, אם הוא רוצה מחריב כל העולמות ברגע אחד ובורא אותם ברגע אחד, ובו יתברך מושרשים כל הטובות והדינים שיש בעולם, שבכל דבר יש שפעו וחיותו, ואין אני בוטח ומתיירא אלא רק ממנו יתברך" (צוואת הריב"ש, אות קק).

כשגם בענין "השגחה פרטית", האיר הבעש"ט בעולם את האמונה שאין שום דבר בכל חלקי הדצח"ם שאינו בהשגחה פרטית לפרטי פרטים, עד לפרט הקטן והשולי ביותר (ודלא כשיטת כמה מהראשונים שאין ההשגחה אלא על המין הכללי ורק המשכיל והדבק בה' מושגח בפרטיות וכו', ואכמ"ל).

"ואין שום עשב יבש ונעקר, ואין שום אבן נזרק, כי אם בזמן ומקום הראוי לו, כמאמר 'אל מקום שיפול העץ שם יהוא'. ואין שום תנועה גדולה וקטנה, מן הצמצום הראשון עד שפל המדרגות שבארץ ותחת לארץ, הכל מאתו יתברך כפי חכמתו, בשמו ולכבודו, לגלות אלהותו" (פרי הארץ, פרשת בא).

כשגם הפעולה הקטנה של העשב הנע ברוח, משתלבת בתכלית הכללית של כל הבריאה כולה.

"זכידוע בענין השגחה פרטית שמבאר מורינו הבעל שם טוב

בשבוע שעבר - לכבוד הילולת הרשב"י - ביארנו כיצד תורת הקבלה שנתגלתה ע"י התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי והתבארה ביתר שאת ועוז ע"י האר"י הקדוש, מוכרחת ליסודי האמונה הקדושה, ועל ידה זוכים להאיר אמונת אומן בלב ישראל.

עתה, בהתקרב הילולת אור שבעת הימים, רבינו ישראל בעל שם טוב זיע"א, ביום חג השבועות הבא לקראתנו לשלום - נבאר מעט בס"ד ענין הארת האמונה' שהאירה בעולם בכח אותו צדיק נורא ונשגב.

בחלוף כ-140 שנה מהסתלקות האר"ז"ל, הפציע אור שבעת הימים, רבינו ישראל בעל שם טוב זיע"א, כשגם הפעם מדובר בגילוי חדש ונוסף של נשמת משה. כשגם הוא מעמיד את כל תורתו על אחת - האמונה - וכלשון נכדו, בעל ה"דגל מחנה אפרים":

"כלל גדול לעבודת הבורא ברוך הוא, העיקר הוא האמונה, ועל זה היה מזהיר אדוני אבי זקני (הבעל שם טוב) זללה"ה! וזהו שורש לכל התורה והעבודה. וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום 'כל מצותיך אמונה שקר רדפוני עזרני', כי עיקר המצוות היא האמונה להאמין בה" (דגל מחנה אפרים, פרשת עקב, ד"ה והיה).

הבעל שם טוב לימד כיצד לחיות עם האמונה בצורה מוחשית ותדירית, ובדבקות עצומה. "לקשר עצמו ולהסתכל רק אל השכל והחיות דקדושה המלוכב בכל דבר ... וכידוע הלימוד הקדוש הזה מחכמת הבעל שם טוב זצוק"ל, ועל ידי זה זוכין להשיג אור אלקותו יתברך ולהידיבק בו בתמידות" (נחת השולחן, סימן כד).

כִּי הֵם חַיִּינוּ וְאָרְךְ יָמֵינוּ

אין חשונה בתורה...

אנו רואים שיום-טוב של שבועות נקרא גם 'יום הביכורים', ורבינו מבאר ש'ביכורים' הוא גם מלשון מלכות, עליונות וחשיבות, כמו שנאמר "אף אנו בכור אתנהו עליון למלכי ארץ" - ש'בכור' הוא מלשון עליונות ומלוכה. נמצא שחג השבועות הוא יום של חשיבות, שמהות היום נקרא על שם החשיבות - 'ביכורים', שבו נעשו בני ישראל חשופים, והתורה הק' קבלה חשיבות מיוחדת, כי על ידה נתקשרו ישראל להש"ת, ונתחזק הברית הנצחית של כנסת ישראל עם קודשא בריך הוא.

האדם צריך לדעת ולחרוט עמוק בלבו, שהתורה הקדושה יש לה חשיבות מיוחדת ודין קדימה לכל דבר ומציאות בעולם, ולכל פינה שאנו פונים - התורה היא תחילה וראש. וחייבים אנו לדעת ולהרגיש היטב את חשיבותה של התורה, ופגם גדול הוא לזלזל בה, כי אפילו אם אין אנו יודעים ומרגישים את חשיבותה של התורה, אין אנו בגדר בני אדם כלל אלא כחיותו יער ממש והסוף הוא כליון ואבדון ח"ו, כי לא שייך להתקשר להש"ת ולהיות לנו שייכות עמו כי אם ע"י התורה, ואם אנו מנותקים מהש"ת מה אנו ומה חיינו ואיננו שוים לכלום.

אנו מדמים לעצמנו שאנו חיים... אבל בלי התורה אנו 'בני תמותה' רגילים, וכל אחד רוצה לחיות לעד, ולעתיד לבא נחיה חיים נצחיים, אבל צריך לדעת כי חיי נצח תלויים כפי מה שמחשיב את התורה עכשיו בעוה"ז, כפי כמה שאוהב את התורה, כפי שמאמין בתורה וכפי שעוסק בה תמיד.

אמנם לעתים יש טמטום הלב והאדם אינו מרגיש את גדלה וחשיבותה של התורה, אבל ב"ה הרי יש לנו קבלה מסיני בדברי אמת אלו, כך שגם כשאין המוח מאיר כל צרכו, צריכים עכ"פ להאמין בזה בידיעה ובאמונה, ואנו מאמינים בני מאמינים, ולא נפסיק את אמונתנו בגדלות ובחשיבות התורה הק' והיא חיינו ואורך ימינו, ואם בתחילה הוא בבחי' "יודעת היום" - נזכה שלבסוף יהיה "השבות אל לבבך", שהאמונה גם תאיר לנו.

ורבינו מרמז זאת בפסוק "ויהי ידיו אמונה עד בוא השמש" - 'ויהי ידיו אמונה' - שצריך להחזיק באמונה בידיים, עד שנזכה שיהיה 'עד בא השמש' - שגם תאיר לנו האמונה.

לדעת שאנו בדרך...

אך זאת חייבים אנו לדעת ולזכור תמיד ולא להסיר מלבנו, כי אנו נמצאים בעולם כזה שאנו עשויים לרכוש בו רכוש עצום ולהרויח בו רווחים עצומים, אבל עלולים גם להפסיד הרבה חלילה, אם לא נדע לנצל היטב את ימינו ושנותינו, ונבזז אותם להבל ולריק ח"ו.

איך מתחיל רבינו את הסיפ"מ הק' שלו: "אין וועג האב איך דערציילט א מעשה" - "בדרך

נ"ע דלא זו לבוד דכל פרטי תנועות הנבראים למיניהם היא בהשגחה פרטית מהבורא יתברך, והשגחה פרטית הלזו היא חיות הנברא וקיומו, אלא דעוד זאת דתנועה פרטית דנברא פרטי הרי יש לו יחס כללי לכללות כוונת הבריאה.

ועל דרך דוגמא: הנה תנועת אחד הדשאים הצומח בעמקי יער או באחד ההרים הגבוהים או בעמקים היותר עמוקים אשר לא עבר שם איש, הנה לא זו בלבד דתנועת הדשא ההוא, לימינו ולשמאלו לפניו ולאחור, בכל משך ימי חייו, הוא על פי השגחה פרטית, אשר הוא יתברך גזר אומר אשר דשא פרטי זה יהיה יחיה חדשים ימים ושעות קצובות, ובמשך זה יסוב ויכוף לימינו ושמאלו לפניו ולאחוריו במספר כזה וכזה. אלא עוד זאת, דתנועת הדשא הפרטי הלזה יש לו יחס כללי לכללות כוונת הבריאה, דבצירוף ואיחוד כל הפעולות הפרטיים של הריבוא רבבות פרטים אין מספר שישנם בכל האלפים ורבבות מינים שישנם בהד' חלוקות דדצח"ם, הנה נשלמה כוונה העליונה בסוד הבריאה כולה. ואם כן, הנה לא זו בלבד דתנועה אחת של דשא פרטי היא באה בהשגחה פרטית, אלא עוד זאת דגם תנועה אחת של דשא פרטי משלים הכוונה העליונה בענין הבריאה" (כתר שם טוב, הוספות אות קעט).

וכמוכן שלא באנו במסגרת זו לתמצת את גילוי הנורא של הבעש"ט, ולא הבאנו אלא כמה פרפראות להטעים את הקורא מנועם חיי האמונה בו מכניסנו הבעש"ט, ולהורות שכל גילויי יחידי הדורות, ממשה רבינו - דרך רשב"י, האר"ז"ל, הבעש"ט - עד לרבינו הקדוש, הכל הוא להאיר בנו אור האמונה הקדושה, אשר היא עיקר הכל.

סיפרתי מעשה, רמז לנו כאן שאנו נצאים תמיד בדרך, אנו באמצע הדרך, וכלל איננו יודעים עד היכן תמשך הדרך ומתי היא תסתיים... שום נברא לא יודע זאת, כמו שאמר שלמה המלך (קהל ט, יב) "כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים שנאחזים במצודה רעה וגו' לעת רעה כשתפול עליהם פתאום", כי דבר זה נעלם מכל הברואים, כי כן גזרה חכמתו ית' ש'שהאדם לא ידע את סופו ומתי יש לו להתכונן אליה. אבל אם יודעים את המעשיות של רבינו שחכמה נפלאה גזוזה בהם כיצד יעבור האדם את דרכו בשופי, אם לומדים מהם לקח, אזי הדרך היא דרך אחרת לגמרי, שהיא דרך שמוליכה אותנו לחיים נצחיים ולא דרך שמוליכה אותנו לשאל תחתיות ומתחתיו רח"ל.

וזאת היא הידיעה החשובה ביותר בחיינו עלי אדמות; שכל יום אנו עוברים עוד חלק מהדרך שנקצבה לנו.

מחלוקת של הזוכים...

מצאנו בגמרא עובדא מופלאה והיא לימוד גדול עברונו הגמרא מספר: אמרי אינשי, שבע שנים היתה נטושה מחלוקת בין ה'בקתא' - סוג זבוב נקבה, לבין ה'באקא' - זבוב זכר, דאמרה ליה - הבקתא אמרה לבקא: ראת אדם מפותם ושמן מבני המחוז, שהיה במרחץ ויצא וכרך עצמו בסדינים, וישבת עליו, ומצצת מדמו המתוק והשמן, ולא הודעת לי, הבקתא אשתך ועקב זאת בערה אש המחלוקת בין בני הזוג הזה.

ובהמשך הגמרא שאל רב פפא לאביי: והרי ידוע שהבקתא אינה חיה אלא יום אחד בלבד, ואיך יתכן שהתקוטטו ביניהם שבע שנים?... והשיב לו אביי: בשני דידהו, כלומר במידת השנים של הזבובים הללו. ופירש רש"י שהכוונה לרגעים, אבל בדמיון נדמה להם שהם חיים שבעים שנה... ובודאי שבכל מאמר חז"ל ספונים וטמונים סודות עצומים, עד כדי כך שמובא שהסודות הנמצאים באגדות חז"ל רבים הם מהסודות הטמונים בזוה"ק, בבחי' "עמוק עמוק מי ימצאנו". ולעתיד לבא יתגלו לנו פנימיות הדברים הנשגבים, עכ"ז יש לנו ללמוד ממנו.

וממעשה דהבקא והבקתא יש לנו ללמוד גם על שבעים שנותינו, דהנה כל חיי הזבובים הללו אינם אלא יום אחד בלבד, ובמקום לחטוף בזמן קצר זה מעשים טובים, מעבירים את חיייהם בקטטה ובדברי ריב ואף גם למצוץ הדם של אחרים... ולימוד גדול הוא עברונו שב'צל העובר' שלנו לא נדמה לבקא ולבקתא...

והשמירה הגדולה והמעולה ביותר לעבור את החיים כיאות היא ע"י שמחשיבים את התורה הק' כיסוד חיינו, ומיניה לא תזוע כי היא חיך ואורך ימך, כי בלא זה אין הבדל בינינו לבין אותם בקא ובקתא!

עירוב תבשילין לאורחים

ממש אינו יכול לברך על העירוב, לכן יבקש מאביו שיזכה עבורו חלק מהעירוב עם הגבהה וזכיה, ובכך יהיה מותר לעשות לעצמו להכנות מיום טוב לשבת, ותוכל לשאת להדליק גם בנרות שלה (ע"י שו"ע ס"ט ובספר מרקחי' בושם ס"י תנח).

והנה **בביאור הלכה** (סעי' יט ד"ה מי) מביא שיטת **המחצית השקל** (סק"א) שאורח שסועד אצל בעל הבית נגרר אחריו ונפטר בעירוב של בעל הבית ומותר לו לעשות מלאכות גם בדברים האישיים שלו, אמנם הביאור הלכה נשאר בזה בצריך עיון ממשמעות הרא"ש, וכן פסק **בשער הציון** (סק"ב) להחמיר. ויש להסתפק לשיטת המחצית השקל אם מתארח ביום טוב אצל אחר ובשבת אצל אחר, האם הוא נגרר אחר מי שסועד אצלו בסעודות שבת, או אחר מי שסועד אצל בסעודות יום טוב, ונפקא מינה אם נאכל עירוב של אחד מהם אם מפסיד העירוב שלו (ע"י שו"ע ס"ט). ומי שמתארח סעודה כאן וסעודה כאן ואינו אורח ממש נראה שאינו נפטר כלל בבעל הסעודה וצריך לערב לעצמו לכל השיטות.

קבוצת אברכים שהתארחו ביחד וסועדים ביחד נראה שאם עושים עירוב מהקופה המשותפת יוצאים כולם בזה, ואם אין עושים מקופה המשותפת צריכים לזכות עבור כל אחד כדי להתיר לכל אחד.

בערב יום טוב שחל בערב שבת יש מצוה על כל אחד ואחד לערב עירובי תבשילין (ס"י תקנ"ז ס"ז וי). וכתב **המשנה ברורה** (שם סק"ג) שאשה ובני ביתה נטפלים אחר הבעל הבית ויוצאים בעירוב שלו, וכיון שעירב הבעל הבית מותרים גם הם לבשל ולהדליק נרות ולעשות כל ההכנות מיום טוב לשבת אפילו שלא ערבו לעצמם כלל ולא זיכה להם על ידי אחר.

גם בחור שישן בבית ההורים והחליט לאכול סעודות שבת אצל אדם אחר נפטר מעירובו של אביו, כיון שהוא חלק מבני הבית ויכול להחליט לבוא לסעוד אצל אביו. אך בחור בן ישיבה שלן ואוכל בישיבה בעיר אחר ואינו יכול לבוא לבית ההורים אינו נפטר מעירובו של אביו, וצריך לעשות עירוב לעצמו (כמבואר במשנ"ב ס"ק לד באשה שמעלה לה מזונות). ויכול גם לבקש מהגהלת הישיבה שיזכו עבורו, ובדיעבד גם אם לא ביקש מהגהלת הישיבה בפירוש נפטר בעירובם שהם עשו על דעת כל בני הישיבה (ואין זה דומה לגדול העיר שמערב בשביל אחרים, אלא שלח"ע ע"ש במשנ"ב סק"ה).

בן נשוי שמתארח אצל ההורים ביום טוב וסועד שם כל הסעודות של שבת ויום טוב אף שהיא סמוך על שולחן אביו אינו נטפל אחר אביו, וצריך לעשות עירוב לעצמו כדי שיהיה מותר לעשות מלאכות לעצמו, אך כיון שאין צריך לעשות מלאכה

כבוד הבריות

חילוקי דינים, נביא כמה דוגמאות לכך;

בסימן ש"ח (סעי' לד) נפסק שמותר לסלק גרף של רעי או לכלוך הנמצא בביתו של אדם שהיא מאוס בעיני האדם, והתירו מוקצה משום כבוד הבריות. והנה אף שהיא היתר וגמור, שכל דבר מוקצה הממאס את האדם ואינו לפי כבודו בדידתו מותר לסלקו בידים (ע"ש במשנ"ב ס"ק קטו ובביה"ל ס"ד וס"י שלו סק"ב). אבל ע"י ס"י רעט ס"ו דהתירו נר של חרט רק מטעם אחר, וצ"ל ששם הדרך לגור בכלי זה אף שהיא מאוס. אף על פי כן לא הותר לטלטל מוקצה אחר בשביל גרף של רעי, הגם שזהו גם כן לכבודו של אדם, כפי שנפסק (שם סעי' לח) שאסור לטלטל עפר מוקצה לכסות צואה (וע"ע שו"ע צ"ח ס"ק קיד, ו"ל דשם הוי כנאי גדול כדלהלן).

בסימן שי"א (ס"א וב) מבואר שהקילו חז"ל באיסור מוקצה משום בזיון המת, והגבילו ההיתר לטלטל רק על ידי ככר ותינוק או בטלית מן הצד, ולגבי הוצאה בכרמלית יש מחלוקת הפוסקים אם בכלל התירו רק משום כבוד החיים או גם משום כבוד המתים. ו**בסימן שי"ב** (ס"א) מבואר שהתירו לטלטל אבנים לקנח בבית הכסא, והגבילו ההיתר בכמות האבנים. וגם **בהלכות תפלה** (ס"י סו ס"א) נאמרו כמה כללים באיזה אופן התירו חז"ל להפסיק באמצע ברכות קריאת שמע משום כבוד הבריות.

יש שהיא היתר גמור

ויש שהיא נדחית

ונראה שבמקום שהקילו חז"ל בפירוש משום כבוד הבריות הוא היתר גמור, לא רק שהאיסור נדחה מפני כבוד הבריות, אלא שחז"ל לא אסרו מלכתחילה באופן זה. וכפי שכתב **המשנה ברורה** בהלכות ציצית (שם סק"ג) שגם בזמנינו שאין הולכים עם הטלית גדול כל היום ואין ביזוי בהסרתו אין צריך להסירו בשבת. וביאר **בשולחן ערוך הרב** (ק"א ס"י תצט סק"ג) שלא חילקו חכמים בין זמן לזמן. וכענין זה פירש **רש"י** (בברכות כ. ד"ה שב) לגבי מת מצוה דמעיקרא כשנכתב לא תעשה דטומאה לא נכתב על מת מצוה (ומש"כ המשנ"ב בס"י ס"ק ב"ל דמ"מ אין להפסיק בתפלה סתם).

ונראה שכך היא בכל מקום שהתירו חז"ל בפירוש, דבמקום שהתירו בפירוש הרי זה כאילו לא נאסר כלל, אבל במקום שלא התירו בפירוש אינו היתר גמור אלא שהאיסור נדחה מפני כבוד הבריות לפי הענין, ועל פי זה ניתן להסביר פסקי המשנה ברורה שנראים כסותרים זה את זה.

המשנה ברורה בסימן ש"ב (שעה"צ סק"מ) התייר מפני כבוד הבריות רק בשבות דשבות. ואילו **בסימן שכ"ב** (שעה"צ סק"ג) הקילו לקטום קיסם ביד לחצות שיניים אפילו בשבות אחד. והטעם לזה נראה דבמקום שלא נתפרש על פי חז"ל להקל בפירוש תלוי לפי ערך הבזיון והצער, ויש להתחשב עם הכבוד הבריות כמקום צער וצורך גדול. ולכן בסימן ש"ב

דוחה לא תעשה של לא תסור

בגמרא ברכות (יט:) מובא; גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה. ופירשה הגמרא שהכוונה לאיסורי דרבנן שהם בכלל לא תסור, שהם נדחים מפני כבוד הבריות, אבל איסורי תורה ממש אינם נידחים מפני כבוד הבריות, כפי שנאמר במשלי (כא ל) אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', כל כי מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב. ופירש **רש"י** (ד"ה בבית הפרס וד"ה כל מילי) שאמנם באיסורי דרבנן מחלו את כבודם במקום כבוד הבריות.

והגמרא (שם) מביאה כמה מקומות שמצינו שגם התורה בעצמה הקילה משום כבוד הבריות, במת מצוה התירה התורה לטמא לכהן ונזיר בשביל כבוד הבריות כדי שלא יתבזה המת. וכן במצות השבת אבידה התירה התורה להתעלם מלהשיב את האבידה לזקן שאינו לפי כבודו, משום כבוד הבריות. וכתב **החתם סופר** (מגילה ג. ד"ה פרש"י) שאף שמבואר בגמרא שלא ניתן ללמוד ממקומות אלו על כל איסורי תורה, מכל מקום לא רצו חז"ל להחמיר באיסורים של דבריהם יותר ממה שמצינו שהקילה התורה בפירוש.

ג' דרגות בהיתר כבוד הבריות

בפוסקים מצינו שיש ג' דרגות בהיתר של כבוד הבריות:

א. דבר שהיא אסור מן התורה אסור לעבור על זה בקום ועשה אפילו במקום גנאי גדול. כן נפסק **בהלכות כלאים** (יו"ד ס"י שג ס"א) שהרואה כלאים של תורה על חברו קופץ וקורעו מעליו מיד ואפילו הוא רבו שעומד בשוק. וכן פסק **המשנה ברורה בהלכות ציצית** (ס"י י"ג סק"ט) שמי שהוא לבוש בטלית עם ציציות פסולים ברשות הרבים חייב לפשוט מעליו אפילו אם נראה ערום, שאין איסור טלטול ברשות הרבים נדחה מפני כבוד הבריות בקום ועשה.

ב. דבר שהיא אסור מן התורה אך היא בשב ואל תעשה נדחית מפני כבוד הבריות במקום גנאי גדול. ועל פי זה נפסק **בהלכות ציצית** (שם סק"ט) על מי שיושב בבית הכנסת עם טלית קטן מתחת לבגדו ונודע לו שציציותיו פסולים, מותר לו להמשיך לישב ואין חייב לפשוט שהיא גנאי גדול לפשוט טלית קטן ברבים. ויש מתירים גם טלית גדול שהפשטה בציבור הוא גנאי גדול.

ג. דבר שהיא אסור מדרבנן נדחית מפני כבוד הבריות גם בקום ועשה ואפילו בגנאי קטן. ועל פי זה נפסק **בהלכות ציצית** (שם ס"ג) שמי שנודע לו בכרמלית שהטלית שעליו פסול מותר לו להמשיך ללכת עם הטלית, שהיא ביזוי לאדם לפשוט טליתו בשוק.

חז"ל קבעו חילוקי דינים בהיתר הנ"ל

אכן כלל זה שהאיסורים נדחים מפני כבוד הבריות אינו היתר גורף, שחז"ל הגבילו את ההיתר בכמה אופנים, וקבעו בזה הרבה

שאינו בזיון כל כך ואינו צער הגוף ממש לא היתר רק בשבות דשבות. ככל מקום צער שאין מתירין רק שבות דשבות (כמבואר בס"י שו"ע ס"ה). ואילו בסימן שכ"ב שהוא גנאי לגוף ממש, הרי זה דומה למפסי מורסא (ס"י שכח סעי' כח) ולאשה שמצטערת מחלבה (ס"י של ס"ח) שהיא צער הגוף ממש דמקילים אפילו בשבות אחד. וכן מבואר **במחצית השקל** (ס"י שכ סק"ג) שמותר לקנח השפם שיער השפם משום כבוד הבריות אף שיש בזה חשש סחיטה, והיינו שהיא צער הגוף ממש (ע"י בביאור הגר"א סס"י רעו).

כבוד הבריות היא הכנה למתן תורה

והנה מיסוד זה ניתן לראות כמה חשיבות יש לכבוד הבריות שלפעמים ויתרה התורה על איסורים דאורייתת בגלל כבוד הבריות, וכלשונו הטורח של **הרא"ש** (פאה פ"א מ"א) 'כי הקדוש ברוך הוא חפץ יותר במצות שיעשה בהם גם רואן הבריות מבמצות שבין אדם לקונו'. ועל פי זה אפשר לבאר גם כן למה נהגו בימי הספירה להתאבל על מה שלא נהגו תלמידי רבי עקיבא כבוד זה בזה, שהקב"ה מקפיד יותר על אי זהירות בכבוד הבריות מאשר כבוד המקום, וכשאנו מתכוננים בימי הספירה לקבל התורה בחג השבועות עלינו להקדים לפני זה להיזהר ביותר בכבוד הבריות. וכפי שאמר רבי עקיבא **במדור** (בר"פ כד אות'ז) 'ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה'.

ועל פי זה יש לפרש את הסיפור המובא

בגמרא שבת (שבת לא.) שהילל הזקן אמר לגר שבא להתגיר על רגל אחת 'דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה, ואיך פירושה הוא זיל גמור'. כי עיקר ההכנה לקבלת התורה היא בהירות בכבוד הבריות, ודרך ארץ קדמה לתורה (ויק"ד ט ג), ואם אין דרך ארץ אין תורה (אבות פ"ג מ"ח).

והדברים קל וחומר שאנו יודעים עד כמה הפליגו רבותינו מחרדת עוון חטוטי שכבי וניתוחי מתים, שעיקרו היא משום כבוד הבריות בהיות שאנו מאמינים בשארית הנפש ובתחיית המתים, ואם הקפידו כל כך על הנפטרים, כל שכן שיש לנו להקפיד על בריות חיים שנפגש עדיין עמם שלא לבזותם ולא לחטטם.

הכבוד היא לבריות שנבראו לכבודו

למותר לציין שהדבר פשוט שעיקר כבוד הבריות הכוונה לאלו הבריות שנבראו לכבודו, כמו שכתוב **במשנה** (אבות פ"ג מ"ד) חביב אדם שנברא בצלם, וכתב **בדעת זקנים בפרשת בראשית** (א ה) על הפסוק 'זה ספר תולדות אדם', שמפסוק זה נשמע כלל הגדול בתורה 'ואהבת לרעך כמוך' כי האדם נעשה בדמות אלקים. גם הלנת המת בלי קבורה שהיא משום כבוד האדם נלמד מהפסוק 'כי קלת אלקים תלוי' שהאדם שנברא בצלם מתבזה. וחס ושלום להתיר שום דבר משום שאינו מקובל בין בריות שאינם תואמים עם ריח התורה, שעליהם נאמר לא יתיבשו מפני המלעיגים.

